

הלכות פסח תס"ח

שז

אפייתו ואפילו ביצה מבושלת אין ליתן¹⁰ אע"פ שאין ליחה יוצאת ממנה מכל מקום במקום הביצה אין חום האש שולט שם ואין נאפה שם ויפה ואפילו בדיעבד ששכח ונתן אותה בתוך המצה יש לאסור המצה באכילה ובהנאה לפי מנהגינו שאנו אוסרין מצה שנתכפלה בתנור לפי שאין חום האש שולט במקום הכפל¹¹ כמו שיתבאר בס"ה תס"א¹² ע"ש:

יב אבל אם נתן לתוכה זרעונים אפילו אינם כתושים מותרת באכילה לפי שדבר קטן כזה אינו מעכב אפייתה⁹ ומכל מקום לכתחלה יש לזהר⁸ שלא ליתן לתוכה אפילו דברים קטנים אלא אם כן הם כתושים לפי שיש מי שאומר¹³ שאפילו דברים קטנים מעכבים את האפייה:

תס"א דיני אפיית המצה וכאיוה מצה יוצא ידי חובתו וכו' כ"ט סעיפים:

א תנור שאפי בו חמץ כשרוצה לאפות בו מצה צריך להכשירו על ידי ליבון באור כרין כל חרס¹⁴ שאין לו הכשר אלא על ידי ליבון³ לפיכך צריך להסיקו כל כך עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנה⁴ שבפחות מכן אינו נקרא ליבון גמור⁵ כמו שנתבאר בס"ה תנ"א⁶.

וצריך לזהר שילכו הגחלים על פני כולו (כדי להכשיר את כולו) ואין די לו (להכשירו) בלהבה בלבד לפי שכמו שבכל השנה כשנאפה חמץ בתוכו בולע ממש על ידי גחלים (שמפורים אותם על גבי התנור קודם האפייה) כך הוא פולטו על ידי גחלים לפיכך אפילו אם הסיקוהו כמה פעמים קודם הפסח אינו מספיק להתיר לאפות בו מצה לכתחלה אלא אם כן כיון להתירו לצורך הפסח כי שמא לא הלכו הגחלים על פני כולו כל זמן שלא נתכוין לכך⁷.

אבל בדיעבד שעבר ואפה בו מצות יש להתירם באכילה דביון שהוסק כמה פעמים קרוב הדבר שהיו גחלים על פני כולו פעם במקצת זה ופעם במקצת זה אבל אם לא הוסק אלא פעם אחת ולא כיון להתירו לצורך הפסח על ידי הוסק זה וספק לנו אם הלכו הגחלים על פני כולו יש לאסור אפילו בדיעבד!

ב יש נוהגין להטיל בתנור קרקע חדשה כדי שלא יצטרכו להכשירו ע"י הוסק¹⁵ שהחמץ הבלוע כנגו ובקורותיו הוא נפלט על ידי ליבון השלהבת כשמסקין אותו לאפות בו המצות¹⁶ ומנהג יפה הוא¹⁷ ובלבד שיטילו בו קרקע עבה בכדי אצבע¹⁸ או יותר על פני

עז ארות חיים שם. מ"א שם.

עח ח"א שם. ח"י ס"ק י"ג.

עט סעיף פז.

פ מ"א שם.

פא מ"א ח"י (השרי בדיעבד). וראה גם לעיל סי'

תנה ס"ב.

פב מ"ז ס"ק ג.

סימן תס"א

א מ"א ס"ק א. וראה לעיל סי' תנ"ב (אייתי יש ללבוש שנבנה מרחם התנור דין כלי חרס) וס"ג (בבלי) מכתוב שמשמש ע"י האור, שנמשך לחלב מני בהגעלה, או ליבון קל, ובהמין – רק בהפסח מורבה). לקמן סי' תעד ס"ז (גם לענין מבשר חלול).

ב ל"גוה סי' תנ"א סוף ס"ב (ענם בתנור של חרס מעיל היסק מבפנים). וראה מ"א שם ס"ק ד. אלה וטא שם

ס"ק כו. ח"י שם ס"ק מט וכאן ס"ק א. לעיל שם ס"ה. מ"ט וציונים.

ג ירושלמי סוף ע"ז (בסבין). הרב (רמנו) יונה (בתנור).

הובא בסוד. שו"ע ס"א.

ד רק ליבון קל (שמעיל בבלי מכתוב כמו הגעלה).

כרעיל שם ס"א.

ה סעיף ג.

ו רמנו יונה. הובא במור וש"ע שם. וכו"ה לקמן סי' תעד סמ"ו. וראה שאלי ציון ח"ב סי' י"ז אות ד.

ז ח"א שם. ח"י ס"ק ב.

ח סוד וש"ע ס"א.

ט ח"א ס"ק ב.

י מור וש"ע שם.

יא ל"גוה ס"א. מ"א שם. וראה גם לעיל סי' תנ"ב סמ"ח

מ"א וסמ"ח (שבלא הכשיר לא מני בהפסח סדין

למנות ומנות). ושם סוף סמ"ח, דדיוני הרב (גרל).

הלכות פסח תסא

שח

כולו אבל הטחה מועמת אינה מועלת כלום שאינה מפסקת בפני גיעול חמין הבלוע בקרקעיתו הישנה שלא יצא לחייו¹:

ג. כשמכשירו על ידי היסק טוב וישר הוא לגורפו ולנקותו היטב אחר ההיסק² ולהמתין עד שיצטנן קצת³ ואחר כך יהזור ויסקוהו שנית לאפות בו המצות שאם לא יסקוהו שנית אלא יאפה בו מיד לאחר שגרף הגחלים אחר ההיסק הראשון וכן אם לא ימתין בין היסק לדויסק עד שיצטנן קצת יש לחוש שמא לא יסקנו היטב כל כך בדויסק הראשון שמסקו להכשירו לפי שיתירא שלא ישרפו המצות שיאפה בו אחר היסק הראשון או אחר היסק השני⁴:

ד. טפאק של חרם חדשה דהיינו כלי שמסקין תחתיו מלמטה ואופן על גבה מלמעלה מותר לאפות עליו מצות דבין שהאור שולט תחתיו הוא נרתח יפה אע"פ שאין השלהבת עולה על גביו והפת נאפית מיד ואינה באה לידי חימוין⁵ אבל יש לזהר להיסק תחתיו תחלה עד שיהיה מרותח היטב ואח"כ ירביק הפת על גביו⁶ וכן כשאופה כאלפס בלא משקה⁷ [יזהר] להיסק תחתיו תחלה עד שיהיה מרותח היטב ואח"כ ירביק הפת בתוכה שאם ירביק הפת מתחלה ואח"כ ירתחנו יש לחוש שמא קודם שיהיה מרותח היטב תחמין הפת⁸ ואפילו בדיעבד שעבר והרביק ואח"כ הרתיח נכון להחמיר⁹ שלא לאכלה בפסח אם אפשר לו:

ה. אם שמו מצה על הנייר בתוך התנור לאפותה עם הנייר אין להחמיר בה בדיעבד שבדאי שלט בה חום האור דרך הנייר ונאפית במהרה קודם שתספיק להתחמין אבל לכתחלה טוב לזהר לעשות כן¹⁰:

ו. טוב להחמיר ולמחות שלא יאפה חרות ברמין¹¹ וכן שלא יאפה בחמה¹² שיש לחוש שמא יחמיצו קודם שיתחילו לאפות¹³ ואם עבר ואפה ברמין מותרות באכילה ומותר לצאת בהן ידי חובתו¹⁴ אבל אם עבר ואפה בחמה אף על פי שמותרות באכילה דיבין שהחום גדול כל כך עד שיוכל לאפות אין החום מניח להתחמין אלא מיד הן מתחילין להאפות¹⁵ מכל מקום אין אדם יוצא בהן ידי חובתו אפילו בדיעבד לפי שהאפוי בחמה אינו קרוי לחם כלל¹⁶ והתורה אמרה לחם עוני.

אבל האפוי בחום האור קרוי לחם אע"פ שאינו נאפה בתנור אלא כאלפס¹⁷ בלא משקה¹⁸:
ז. וכן אם נאפה בקרקע? כגון טרוקנין¹⁹ והוא שעושין גומא בקרקע הכורה ונותנין שם

יב לבוש שם.
יג רכבי משה ס"ק א, בשם מהרי" (ברונא). רמ"א ס"א (להזור ולהסק). לבוש ס"א (לגורפו ולנקותו בו).
יד חמ"א ס"ק ג. ח"י ס"ק ה.
טו ח"א שם.
טז מור בשם רב נטרונאי גאון. ש"ע ס"ב.
יז מור בשם רב נטרונאי, רוב עמוד גאון. ש"ע שם.
יח ש"ע שם.
יט ח"א ס"ק ד. וראה לעיל סי' תנ"א.
כ תהנת סו"ק סי' רכ"ב (ג' רכט). כל בו סי' ט"ז (פ, ד).
כ"א ח"י ס"ק ג. וראה פ"ח ס"ב ד"ה ונ"ש יש אומרים.
כ"ב ח"י ס"ק ג.
כ"ג נ"י בפר"ח ס"ב ד"ה ונ"ש שלש ענינו (שהוא רק חומרא). אהות חיים הל' פסח ס"פ². (שראוי

למחות). ש"ע ס"ב.
כג כנסת הגדולה הנ"ב. ח"י ס"ק ה.
כד אהות חיים שם.
כה תוספתא פ"ב הל"ג. פסקי ריא"ז פ"ב הל"ד ס"ג. שלשי הגבורים (יא, ב אות כ). פ"ח שם.
כו ח"י שם.
כז גמרא ל, א (שפפורים מן התלח). פסקי ריא"ז ושלשי הגבורים שם. ח"י שם.
כח בדייתא ד, א. ר"ף ורא"ש פ"ב סי' י. מור (וראה ש"ע ס"ב שמותר לאכלו בפסח).
כט רא"ש פ"ב סי' מ. מור וש"ע שם. וראה גם לעיל סי' קס"ג וס"ב (לענין ברכת המוציא).
ל ר"ף ורא"ש פ"ב סי' י. מור.
לא ברכות ד, ב.

הלכות פסח תסא

שט

קמח ומים מעורבין ונאפה שם²⁷ אע"פ שכלילתה רכה מאוד²⁸ ואין עליו צורת פת²⁹ ולכך אין מברכין עליו המוציא אלא אם כן קבע עליו סעודתו כמ"ש בס"ק ס"ח³⁰ אף על פי כן אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח³¹ אפילו לכתחלה לפי שהיה לחם עוני³² שאין לעני תנור ואופה לחמו בקרקע³³:

ח מצה שנאפית ער שאם פורסין אותה אין חומין נמשכין ממנה³⁴ אע"פ שהיא נפרכת כשמשלמלין אותה³⁵ אף על פי כן יוצאין בה אפילו לכתחלה³⁶ אבל קודם שנאפית כשיעור הזה אינה נקראת לחם אלא עיסה³⁷ והאוכלה לא יצא ידי חובתו.

ולכתחלה יש לזוהר שלא להוציאה מן התנור קודם שנאפית כשיעור הזה אף שיחזירנה מיד³⁸ רכיון שהיא נקראת עיסה יכולה היא לבוא לידי חימוין³⁹ כשהיא חוץ לתנור⁴⁰ ואם עבר והוציאה בין שהחזירה בין שלא החזירה כלל מותרת באכילה⁴¹ ויש אוסרין⁴² אפילו החזירה מיד רכיון שהמצה היא חמה יש לחוש שמא נתחמצה ברגע אחד זו שהיתה חוץ לתנור כי ע"י החימומת ממדת להחמיץ אפילו בפחות משיעור מול כמו שנתבאר בסמ"ק תנ"ש⁴³ ואף המרדה שהוציאה בה מן התנור אסורה כי שמא נתחמצה בעודה על המרדה חוץ לתנור⁴⁴:

ט ולענין הלכה יש להחמיר כסברא האחרונה⁴⁵ וכן נתפשט המנהג לאסור מצה שחומין נמשכין ממנה⁴⁶ ואם אין יכולין לעמוד עליה אם חומין נמשכין ממנה אם לאו טוב להחמיר ולאסרה מספק⁴⁷ ומכל מקום אם תוחב אצבעו לתוכה ואין בצק נדבק בו אין להסתפק כלל אם חומין נמשכין ממנה⁴⁸ ואם עדיין לא קרמו פניה ברוע שחומין נמשכין ממנה⁴⁹:

י ואם החזירה לתנור כשהיא שלימה שלא פרסה לראות אם חומין נמשכין ממנה יש להתירה אם קרמו פניה קצת כשהוציאה ויש לסמוך בזה על סברא הראשונה שלא להחזיק איסור מספק לומר שמא היה חומין נמשכין ממנה⁵⁰:

יא והמרדה אם הוציאו בה מצה שהיו חומין נמשכין ממנה אין לאסרה אלא לכתחלה שאין להוציאו בה עוד מצות אבל ברעבך יש לסמוך על סברא הראשונה שלא לאסור המצות שהוציאו בה אחר כך⁵¹:

מג	הלכות ומנהגי מנה"ש סי' קנע אות ב. מהר"ד הל' אפית המצות (ע' עז). ונ"א סי' 2.	לב	רש"י שם ד"ה כוכא.
מד	מנה"ש ומנה"ל רמ"א שם.	לג	סי' מ"א סי' קנח סי' 2.
מה	מנה"ש סי' 2.	לד	רמב"ם הל' ברכות פ"ג ה"ט.
מו	שו"ת נחלת שבעה סי' 11. הובא בסי' 11. ויש אוסרין.	לה	מס' ע"ג (במספר).
מז	מנה"ש סי' 2. כשם רבנו שמואל מפלייא. ש"ז שם. ב"ח ד"ה מצה שנאפית.	לו	ראה לעיל סי' קנ"א סי' 2 (שבין שמועלת בו קביעות סעודה לכן נקרא לחם לצאת בו ידי חובתו, משא"כ לקמן סי' 2). הע"ב (יורה"ד) ח"ב ע' 11. וראה ק"א שם, ולעיל סי' קנח סי' 2 וכשה"ג שם, אם יוצא בה גם תובת סעודת יום טוב.
מח	מנה"ש סי' 2. וכמו בהצ"ח בה מצה שנחמצה, רמ"א סי' 2. ונ"א סי' 2. (דחת).	לז	ברכות לה, א. מור סי' 2.
מט	מנה"ש סי' 2. ונ"א סי' 2. עונת שבת סי' 2.	לח	סי' 2. קם ס"ה מיוקנין, ואם היא עיסה שכלילתה רכה (שאנייה רכה מוא) ואפאה כתנור, ראה לעיל סי' תנ"ש.
נ	מנה"ש סי' 2. ונ"א סי' 2. עונת שבת סי' 2.	לט	שמואל שם פסחים 2, א. מור ושע"ש סי' 2.
נא	מנה"ש סי' 2. ונ"א סי' 2. עונת שבת סי' 2.	מ	שמואל שם, ב. רש"י שם ד"ה ווא. מ"א סי' 2. ה"י סי' 2.
נב	מנה"ש סי' 2. ונ"א סי' 2. עונת שבת סי' 2.	מא	ראה מ"מ ע"ג.
נג	מנה"ש סי' 2. ונ"א סי' 2. עונת שבת סי' 2.	מב	מב"ש סי' 2.
נד	מנה"ש סי' 2. ונ"א סי' 2. עונת שבת סי' 2.		
נה	מנה"ש סי' 2. ונ"א סי' 2. עונת שבת סי' 2.		
נו	מנה"ש סי' 2. ונ"א סי' 2. עונת שבת סי' 2.		

הלכות פסח תסא

שי

יב יוצא אדם ידי חובתו במצה שרוייה במים לאחר אפייתה¹⁰ והוא שלא נימוחה¹¹ ואע"פ שנתמסמסה במים¹² לא יצאתה מכלל לחם כל זמן שלא נימוחה לגמרי ומכל מקום לכתחלה טוב שלא לצאת במצה שרוייה אלא אם כן הוא זקן או חולה וקשה לו לאכול מצה ובישה או שורין לו במים¹³.

וצריך לזהר שלא תהא נשרית במים כ"ד שעות¹⁴ שכל הגשרה מעת לעת נקרא כבוש והרי הוא כמבושל¹⁵ ואין יוצאין במצה מבושלת כמו שיתבאר¹⁶.

וצריך לזהר לשרות כוית שלם ביהרד אבל אם ישרה פרוסות פחותות מכוית אינו יוצא בהן ידי חובתו אם נשרו כל כך עד שנתלכנו המים מהמתן שכבר נתבטלו מתורת לחם¹⁷ כמו שנתבאר בס"י קס"ח¹⁸.

ולא ישרה אלא במים¹⁹ אבל לא בשאר משקין²⁰ ומי פירות ולא במרק²¹ לפי שהן מפתין את מעם המצה שנותנין בה מעם שלהם ואף על פי שאין צריך ששמועם מעם מצה בפיו שאפילו בלע מצה ולא לעסה יצא כמו שיתבאר בס"י תע"ה²² מכל מקום המצה עצמה צריך שיהיה בה מעם מצה ולא שיופג מעמה על ידי מעם אחר²³.

יג ומכל מקום אם הוקן או החולה אי אפשר לו לאכול מצה השרוייה במים שורין לו בין או בשאר משקין כדי שלא יתבטל ממצות מצה²⁴ כי יש אומרים²⁵ שאף הין ושאר משקין אינן מפתין מעם המצה כיון שלא נתבשלה בהן אלא שגשגית בהן אבל שאר כל אדם שאכל מצה השרויה בשאר כל המשקין חוץ ממים לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולאכול מצה אחרת בין הכוית של ברכת מצה בין הכוית של אפיקומן²⁶ כי העיקר כסברא הראשונה:

יד אין יוצאין במצה המבושלת לאחר אפייתה²⁷ אפילו בריעבד אפילו לזקן או החולה לפי שהביטול מבטל את מעם המצה²⁸ ואפילו לא נתבשלה ברותחין אלא שנפלה לתוך מים חמוין²⁹ שהיה סולדת בו³⁰ והסירה מיד הרי היא נקראת מבושלת ואין יוצאין בה כמה דברים אומרים כשנפלה לתוך כלי ראשון אבל אם נפלה לתוך כלי שני יוצאין

(בשריה ב"ן), וב' הדעת דלקמן סי' תעא ס"ב (בשלא הפיורם בני פירות).

סח רוקח סי' רפג ר"ה ומצה (ולא בתבשיל הם), מדר"ל סדר הדנה' (ע' ק'). מ"ח ס"ה ר"ה ובמנה השרויה. מ"א שם (שהו אמר לרבינו הכל), אלה רבה ס"ק יא (אפשר אפילו בצונן). וראה מ"ט גצוינים.

טט סעף כה (שתנה גרונ). וראה מ"ט גצוינים. ע' ב"ח ס"ה ר"ה ו"ש רבנו השרויה. ס"ז ס"ק ב. פ"ח ס"ה.

עא מ"א ס"ק ג. ח"י ס"ק יב.

עב רוקח סי' רפג ר"ה מצה. הובא בב"י ס"ה ובמנה השרויה. מ"א שם. וראה ב' הדעת דלקמן סי' תעא ס"ח (בשלא הפיורם ב"ן).

עג מ"א שם. ח"י שם.

עד ברייתא שם מא, א בכרי וסי. מור וש"ע ס"ה. וראה לעיל סי' קסח ס"ה (לענין ברכת המוציא, כשנשאר פרוסה בכות).

עה ר"ף פ"ב (א, ב). רא"ש פ"ב סי' יז. רמב"ם פ"ז ה"ג לבוש ס"ה. מ"ז ס"ב.

עו רוקח שם. ב"י ס"ה ובמנה. ח"י ס"ק ג.

עז פ"ח סף ס"ה.

נז ברייתא דף חא, א. מור וש"ע ס"ה. ולענין חומרת חשש חמיצין בשרויה ראה שו"ת רבנו סי' ג.

נח רש"י שם ר"ה יוצאין. ר"ף פ"ב (א, ב). רא"ש פ"ב סי' יז. רמב"ם פ"ז ח"י. שו"ע שם. וראה לעיל סי' קסח ס"ה (לענין ברכת המוציא, כשנשאר פרוסה בכות).

נט רש"י שם.

ס ר"ף ורא"ש שם ורמב"ם שם. מ"א סף ס"ק ג.

סא ח"י ס"ק ג.

סב כרמליו סי' תמו סכ"ז וש"נ.

סג סעף ד.

סד ברכות ל"ב, ב. ורש"י שם ר"ה כוית. מ"א סי' קסח ס"ק מזו וס"ק ל' (שמנגרא זו נראה שצריך כוית, שאו הדי לחם שמתרכס עליו המוציא). וראה ק"א לעיל ס"ק ד' (הדיני כיון שכאן לא מועלת קביעת סעודה.

מש"א"ש לעיל ס"ז). וראה גם לקמן סי' תעא ס"ה (לענין אכילה בערב פסח אחר שעה עשרית).

סה סעף יד.

סו ר"ף ורמב"ם ורא"ש שם.

סז מ"א ס"ק ג. ח"י ס"ק יב. אלה נוסא סי' תעא ס"ק ג.

וכ"ה לקמן סי' תכפ ס"ח. סי' תעא סף ס"י

(במשקין) ובפ"י (במורה). וראה דעה הב' דלקמן ס"ז

הלכות פסח תסא

שיא

בה שכלי שני אינו מבשל ומכל מקום יש להחמיר לכתחלה אם לא לצורך לפי שיש מסתפקין⁹⁹ והוששין על הפת שזא היא מתבשלת אף בכלי שני¹⁰⁰ כמו שנתבאר בסמ"ק שי"ח⁹⁹:

מז דין מצה שנאפית עם המין בתנור אחד או אם נגעו זה בזה נתבאר בסמ"ק תמ"ז¹⁰¹ ע"ש:

מז מצה שנתכפלה בתנור¹⁰² ונתדבקה¹⁰³ יש במקום הכפל אם הוא קודם הפסח אפילו בערב פסח ממש שעות ולמעלה מסיר מקום הכפל שיש בו חשש חימוץ¹⁰⁴ כי שזא לא היה חום האש יכול לשלוט בכה בין הדבקים להתחיל לאפות שם מיד ונתחמץ שם קודם שהתחיל לאפות שם¹⁰⁵ ומסיר עוד מקום מגעו¹⁰⁶ דהיינו כרוחב גודל סמוך למקום הכפל כדן המין שנגע במצה שאוסר מקום מגעו בעומק כרוחב גודל כמו שנתבאר בסמ"ק תמ"ז¹⁰⁷ ושאר המצה מותר באכילה אף על פי שאין בה ששים נגד מקום הכפל¹⁰⁸ אבל מצה שנאפית בתוך הפסח ונתכפלה בתנור אפילו לא נתכפל אלא משהו ממנה מחמורין לאוסרה כולה¹⁰⁹ דכיון שהחמץ מחובר במצה כחתיכה אחת הוששין שזא נתפשט מעם החמץ בכל המצה¹¹⁰ ואף על פי שיש במצה ששים נגדו אינה מתבשל בתוכה שחמץ בפסח במשהו אבל אם מקום הכפל הזה נתחבר בתנור במצה אחרת אפילו הן נושכין (עיי' סי' תנ"ז¹¹¹) אינו אוסר את כולה ודי בנטילת מקום מגעו כרוחב גודל לפי שהנשיכה אינה מחברת אותן לדיוות כחתיכה אחת ממש¹¹²:

יז ואם מקום הכפל הוא משהו בשומן ונגע במצה אחרת חמה שרדו סולדת בו¹¹³ וכן אם אותה מצה שנגעה בה היא משהו בשומן במקום מגעה¹¹⁴ אע"פ שמקום הכפל אינו משהו הרי הוא אוסר את כולה כדן כבר המין שנגע בכבר מצה ואחד מהן משהו בשומן שנתבאר בסמ"ק תמ"ז¹¹⁵ ע"ש הטעם:

יח אבל אם מצה זו שנתכפלה נגעה במצה אחרת שלא במקום הכפל אלא מקצתה השני שלא נתכפלה נגעה במצה אחרת אפילו שתיהן משהו בשומן אין צריך ליטול במקום מגעה אלא כדי קליפה בלבד¹¹⁶ לפי שמעם הבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רומב

פח ט"ז שם (וי"ד סי' קה ס"ק ב), וז"א ס"ק יב, ממשונעת דרמ"א שם. אלה זומא ס"ק ה, בשם יקנו. ח"י ס"ק יז. וראה גם שול"ת נדרים לובלין סי' קד.

פט מדרש שם סי' רענ. מדרש"ל שם. תרומת הדשן שם. רמ"א שם. וראה לעיל סי' תם סוף סי"א.

דהיינו אף בהטאה. **צ** לבוש ס"ה.

צא סעיף ב (דהיינו שאם ירצה להפירין יתלב מעט עיטם מזו וידבק בחתיכה).

צב ח"א שם.

צג ח"א סי' תמו ס"ק ב.

צד מ"א כאן ס"ק יב ד"ה כתב הרש"ל (במסנר).

צה סעיף ג.

צו שול"ת רש"ל סי' נג. הובא בגמ' ס"ק ד וז"א ס"ק יב. וראה מ"א סי' תמו ס"ק לז, בשם משאת בנימין סי' סט (במליחה, שגה שהצריכו כדי קליפה אינו אלא חוצר). לקמן שם מ"ב (שאף כדי קליפה אין צריך).

וראה העי"ב תתנב ע' 73.

עח וראה השלם סי' עדר (קלה ב). סמ"ג ל"ח סי' דה, ב). הנהיג מיינונית פ"ט אות א. מור ורעה הב' סי' שיה ס"ה.

עט ח"א ס"ק ה. ח"י ס"ק יג.

פ סעיף יב. וראה לעיל סי' קסח סי"ח, וק"א שם ס"ק ח.

פא סעיף ה וס"ט.

פב הלכות ומנהגי מדרש"ל סי' רענ וסי' שפה. מדרש"ל

הל' אפיית המצות (ע' ע). תרומת הדשן סי' קכו.

פג שם רענ. מ"ז ס"ק ג. מ"א ס"ק יא.

פד מדרש"ל שם סי' רענ. מדרש"ל. תרומת הדשן שם. ובעל"על סי' תמו סי"ח שעוב פסח עד הלילה במל

בס'. מדרש"ל שם סי' שפה. מדרש"ל שם. תרומת הדשן שם.

פו עולת שבת ס"ק ה. ט"ז ס"ק ה.

פז סעיף ה.

הלכות פסח תסא

שיב

אפילו שתיהן שמונות אלא אם כן האיסור עצמו הוא שמן¹³ כמו שנתבאר בס' תמ"ז¹³ ע"ש המעט ואפילו אם שתי מצות הללו נתחברו בתנור עד שנשכו זו בזו אין הנשיכה מחברתן להיות כהתיכה אחת ממש אלא כשתי התיכות שנעו זו בזו ואין איסור הכלוע יוצא מחתיכה להתיכה בלא רוטב¹⁴:

יב כמה דברים אמורים כשנתחברו זו בצד זו דהיינו שעובי מצה זו נתחר לעובי מצה זו אבל אם מקצת מצה זו היה מונח בתנור על מקצת מצה זו אע"פ שלא נתחברו זו לזו אלא שהיו דבוקין זו לזו דהיינו שהיו מונחין בתנור זו על גב זו ממש בלי שום הפסק אויר בינתיים שתיהן אסורות¹⁵ לפי שמקום הרבוק יש לו דין מצה כפולה¹⁶ שאין האש שולט שם והוא אוסר את כל מצה זו ואת כל מצה זו והוא מחבר לשתיהן ואם הוא קודם הפסח מסיר מקום הרבוק עם רוטב גודל¹⁷ ממצה זו ורוטב גודל ממצה זו:

ב ולכתחלה יש לזהר שלא יגעו המצות בתנור אפילו זו בצד זו לפי שבמקום נגיעתן אין חום האש שולט שם¹⁸ אבל ברעבד מותרת אפילו נשכו זו בזו דכיון שהחום האש שולט בכל שטח המצה מלמטה ומלמעלה היא נאפית יפה ואינה באה לידי חימוץ¹⁹:

כא כשמסיר מקום הכפל עם מקום מגעו ממצה כפולה בתוך הפסח או כערב פסח משעה ששתי ולמעלה טוב להחמיר ולשרפם²⁰ אם אפשר לו אע"פ שאין המין ברור אלא חשש בעלמא²¹:

כב אין אוסרין מצה כפולה אלא כששני צידי הכפל הם דבוקין זה לזה דהיינו מונחין זה על גב זה ממש בלי שום הפסק אויר בינתיים שאו יש לחוש שמא אין חום האש שולט שם אבל אם אינן דבוקין ממש אלא שהן סמוכין זה לזה אע"פ שבמעט הן דבוקין אין לאוסרה אפילו הן בתוך הפסח דכיון שיש מעט הפסק ביניהם חום האש שולט שם יפה ומתחיל לאפות שם קודם שיספיק להתחיל להחמיץ²² ומכל מקום אם שם במקום הכפל לא קרמו פניה אסורה²³ לפי סברא האחרונה שנתבאר למעלה²⁴:

כג נהגין כמדינות אלו להחמיר [ולאסור] מצה שהיא נפוחה באמצעיתה²⁵ דהיינו שתפח גוף המצה ונעשית כהר באמצעיתה על ידי האפייה כדרך החמין שמתחמין ומתנשא למעלה באמצעיתה²⁶:

כד מצה שעלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת כשעת אפייה מותרת²⁷ אבל אם עובי המצה נחלק לשנים וצד העליון עלה למעלה ויש חלל באמצעיתה²⁸ הרי זו נקראת גם כן נפוחה ונהגים לאוסרה אם החלל עלה למעלה²⁹ דהיינו שהצד העליון

קו ראה מ"א שם ברעת תרומת הרשין.
קז הלכות ומנהגי מדר"ש סי' שפה. ומהר"ם הל' אפית המצות (ע' ע'נ). מ"ז ס"ק ג. מ"א ס"ק יא.
קח ביח ס"ג ד"ה מצה שאפת. הובא במ"א שם.
קט מעיקה ה' ויראה סוף ס"ג.
קי מהר"ם הל' אפית המצות (ע' עידה). רמ"א ס"ה.
קיב ביח סוף הסימן ד"ה וכתב במהר"ל הובא במ"א ס"ק יג. ט"ז ס"ק ג.
קיג הלכות ומנהגי מדר"ש סי' תסה. מהר"ל שם. ורמ"א ס"ה.
קיג בי"ח שם בפרישו הא'. מ"א ס"ק יג.
קיד אליה זוטא ס"ק מ, כשם וקטן. ז"י ס"ק כ.

צז מ"א סי' תמו ב' ב'. ג' ערת הבית הקצר בית ד' שער א (ו, א). פור ושורע' י"ד סי' קה ס"ז. ש"ך שם ס"ק יט. וראה גם לקמן שם.
צח ראה מ"א שם. לקמן סי' תמו סוף פ"ב יבג.
צט מהר"ם"ל שם. מ"ו ופ"א שם.
ק שולח מדר"ם וי"ל סי' קנב, כשם השר מניישמט. רמ"א סוף ס"ה.
קא רמ"א שם.
קב כרעלע סמ"ז.
קג ב"י סי' תס ד"ה כתב בהג"מ, בשם אחרות ז"לים. רמ"א סוף ס"ה.
קד שולח רמ"ז סי' ג. מ"א ס"ק יד. ח"י ס"ק כא.
קה רש"ל שם. מ"א ס"ק יב.

הלכות פסח תסא-תסב

שיג

עלה גם כן למעלה עד שהחלל שנעשה תחתיו גם כן הוא גבוה משמח פני המצה אשר סביביו:

בה ואין אוסרין אלא אם כן החלל הוא גדול כל כך כמו אגוז לוח (שקורין האויל גוס) או כמו אצבע גדול בינוני^{קטו} או נאסרה כל המצה אפילו הוא קורם פסח ויש במצה ששים כנגד מקום הנפוח^{קסו} לפי שהנפוח שבמקום אחד מגלה החמץ של כל המצה שלא נתעסקו בה עסק גמור לבטל התחלת החימוץ ולפיכך כשהושיבה בתנור על ידי חום התנור יצא בה חימוץ לפועל ונתגלה כושתה ולפיכך נתפחה^{קי}:

כז ואם לא עלה החלל למעלה אלא שבתוך עובי המצה יש נקב חלל כשיעור שנתבאר אוסרין מקום הנקב בלבד שאותו מקום דומה למצה כפולה שאין חום האש שולט שם והשאר מותר אפילו הוא תוך הפסח ואין אוסרין אפילו מקום הנקב אלא כשיש בתוכו אבעבועות שקורין בלעז"ל^{קכ} שהם סימן לחימוץ אבל אם הוא חלק מותר ואם יש במצה שני נקבים כאחת נקב בתוך נקב חוששין לאסור כולה^{קכז}:

כח וכל אוסרין אלו שנתבאר במצה כפולה ונפוחה אין להם עיקר בגמרא^{קכח} ואינן אלא מנהג שנהגו בדורות האחרונים ואע"פ שאין לנו להקל בדבר שאבותינו נהגו בו אוסור^{קכט} משום שנאמר^{קלא} ואל תמוש תורת אבך מכל מקום אין להחמיר בהם כמו בחמץ גמור שאוסר תערובתו במשהו בתוך הפסח ודי להחמיר לאסור אותה מצה עצמה שנתכפלה או שנתפחה אבל לא תערובתה^{קכב}:

כח וכן אין צריך להסיק ולהכשיר את התנור במקום שישבה עליו המצה^{קכג} וכן המרדה שהוציאה בה מן התנור אין לאסור אותה^{קכד} אלא לבתחלה אם אפשר לו באחרת^{קכה} כמו שנתבאר בסיומן תנ"א^{קכו} וכן בשאר כל הכלים שנשתמשו בה ובלעז מנמה^{קכז}:

כט וכן אם עבר עליה הפסח מותרת באכילה שהרי אין בה אלא חשש חימוץ וספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר^{קכח} כמו שנתבאר בס"י תמ"ח^{קכט}:

תסב דין מי פירות אם מחמיצין וכו' כ"ב סעיפים:

א אין נקרא חמץ בלשון התורה אלא עיסה שנילושה במים ונתחמצה^א על ידי שאור^ב או שהיחווה בלא עסק עד שנתחמצה מאיליה או אפילו נתחמצה על ידי דבר אחר^ג שאינה מינה כגון על ידי שמרי יין שנתייבשו השמרים בתנור^ד הרי זה חמץ גמור וחיובין

קטו מ"א ואליה וצא נח"י שם.

קטז שו"ת מהר"ם לובלין סי' קה. מ"א שם.

קעז מהר"ם שם.

קעח ח"א שם. סי' ס"ב.

קעט מהר"ם שם (מדברי הגמרא ופוסקים הראשונים).

ק"י סי' ס"ד.

קכ ח"א שם.

קכא מש"ל א. ה. פסחים ג. ב. וראה רש"י חולין צג.

קכב רע"ב לקמן סי' תסח ס"פ. לעיל סי' רמט ק"א

ס"ק א.

קכג ח"א שם סי' קכ.

קכד שם ח"א סי' קכ. ובס"י תנא סוף ס"ק נה.

קכז מ"א סי' תנא סוף ס"ק לו.

קכה ח"א שם ושם.

קכו סעף מ.

קכז ח"א סוף ס"ק יח.

קכח שם ח"א ס"ק יח.

קכט סעף ל.

סימן תסב

א לבוש ס"א.

ב משנה מנחות נב, ב.

ג ברייתא כז, ב. מג. א.

ד תוס' בה, כ ר"ה מחמת. סו"ג ל"ח ענ. וראה שו"ת

צמח צדק או"ח סי' קה. גידול תורה (נג.) יב ע' ה.